

Piotr Wiśz
Rzeszów, UR

Promocje doktorskie duchownych z diecezji częstochowskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim

Mocą bulli papieża Piusa XI *Vixdum Poloniae unitas* z 28 października 1925 r. utworzona została diecezja częstochowska¹. W 1926 r. klerycy z nowo powstałej diecezji podjęli studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na początku mieszkali w klasztorze ojców Bernardynów w Krakowie. Później ze składek wiernych i duchowieństwa diecezji wybudowano gmach seminaryjny przy ul. Bernardyńskiej 3 w Krakowie. Stał się on w 1930 r. siedzibą Częstochowskiego Seminarium Duchownego². Musiało upłynąć wiele lat zanim ksiądz z diecezji częstochowskiej uzyskał doktorat z teologii w najstarszej uczelni polskiej. Pierwszymi chronologicznie doktorami byli księża: Stanisław Grzybek, Brunon Magott i Walenty Patykiewicz. Ich promocja doktorska odbyła się jednego dnia – 14 lutego 1949 r. Łącznie dwunastu kapłanów diecezji częstochowskiej (Stefan Bareła, Marceli Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Stanisław Grzybek, Władysław Kasprzak, Michał Komasa, Brunon Magott, Walenty Patykiewicz, Władysław Sobczyk, Wacław Stępień, Zygmunt Szmigiel i Tadeusz Szwańczyk) było doktorami teologii Wydziału Teologicznego UJ w Krakowie. Wszyscy uzyskali ten stopień naukowy po II wojnie światowej³. Nie natrafiono na opracowanie tego zagadnienia, z tego powodu warto więc przybliżyć procedury przewodów doktorskich i sylwetki wspomnianych wyżej kapłanów, ukazując jednocześnie rolę i zasługi, jakie odegrali w niektórych dziedzinach życia diecezji i Kościoła polskiego.

1. Podstawy prawne przewodu doktorskiego

Procedury doktryzowania po II wojnie światowej na WT UJ w praktyce oparły się na przepisach międzywojennych, głównie na rozporządzeniu Ministerstwa Wy-

Piotr Wiśz – mgr-lic. teologii, dr nauk humanistycznych w zakresie historii, absolwent Papiejskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, wykładowca historii w Uniwersytecie Rzeszowskim.

¹ B. KUMOR, *Historia Kościoła*, Lublin 1996, t. 8, 393; J. ZWIĄZEK, *Częstochowska diecezja*, EK, t. 3, kol. 851-852.

² J. KAPUŚCIŃSKI, *Formacja kapłańska w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie w okresie II Rzeczypospolitej*, „Rocznik Seminaryjny Wyższego Seminarium Duchownego Archidiecezji Częstochowskiej” 14 (2012), 57-59

³ AUJ, sygn. S II 524, Liber promotionum Universitatis Jagiellonicae 1932-1966.

znań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 7 grudnia 1924 r. odnośnie do trybu zdobywania stopni naukowych. W jego świetle drogę do promocji doktorskiej otwierał niższy stopień naukowy (magistra, licencjata). Kandydat musiał przedłożyć rozprawę doktorską spełniającą określone kryteria. Komisja egzaminacyjna miała wydać opinię pisemną o wartości merytorycznej pracy doktorskiej. W przypadku opinii pozytywnej dopuszczano kandydata do egzaminu ścisłego zwanego rygorozum. Składał się on z egzaminu głównego z przedmiotu, w zakres którego wchodziła dysertacja, i egzaminu pobocznego wiążącego się bezpośrednio z głównym⁴. W roku akademickim 1929/1930 wydział krakowski w oparciu o rozporządzenie ministerstwa z 1924 r. opracował własny projekt procedur doktorskich. Jego treść uzgodniono z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Projekt zyskał akceptację ministerstwa. W praktyce uszanowano wytyczne rozporządzenia, wprowadzono świadectwo biskupa względnie wyższego przełożonego zakonnego o moralnych kwalifikacjach kandydata do stopnia doktorskiego. Ustalono, że temat pracy doktorskiej powinien mieścić się w następujących grupach przedmiotów: filozoficzno-dogmatycznej, biblijnej, historyczno-kanonicznej i moralno-praktycznej. Po dwóch recenzjach pozytywnych rada wydziału przyjmowała rozprawę. Kandydat mógł przystąpić do egzaminu zwanego rygorozum. Składał się on z egzaminu głównego (rigorosum principale), obejmującego grupę dyscyplin, z zakresu której powstała praca. W ramach egzaminu pobocznego (rigorosum secundarium seu minus principale) doktorant miał zdawać przedmioty filozoficzno-dogmatyczne. Jeśli grupa ta stanowiła przedmiot rygorozum głównego, w przypadku dysertacji z dogmatyki lub teologii fundamentalnej, wówczas do egzaminu wybierano dwie dziedziny spośród egzegezy Starego lub Nowego Testamentu, historii Kościoła, patrystyki i teologii moralnej. Jeśli dysertacja dotyczyła zagadnień z filozofii w ramach wyżej wymienionych przedmiotów, w miejsce nauk biblijnych wchodziła pedagogika. W maju 1948 r. postanowiono, że przy dysertacji z filozofii, w ramach egzaminu pobocznego, doktorant będzie zdawał teologię dogmatyczną i teologię fundamentalną. Po pomyślnych wynikach z egzaminów rada wydziału określała ich ogólną ocenę i nadawała osobną ocenę z dysertacji. Potem następowała uroczysta promocja doktorska⁵.

Po II wojnie światowej w latach pięćdziesiątych doszło w uczelniach polskich do radykalnych zmian w zakresie nadawania stopni naukowych. Ustawa z 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki zlikwidowała doktoraty dawnego typu. Na wydziałach świeckich doktoraty starego

⁴ S. PIECH, *Doktorzy teologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1945-1954*, SaecCh 5 (1998) nr 1, 1-2; J. WOLCZAŃSKI, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1939*, Kraków 2002, 452.

⁵ AUJ, sygn. WT II 18, Protokół posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego z 31 maja 1948 r., brak paginacji; S. PIECH, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1880-1939*, Kraków 1995, 192-194.

typu wydawano do końca roku akademickiego 1951/1952⁶. Zarówno ustawa z 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki, jak i Rozporządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z 26 kwietnia 1952 r. w sprawie warunków i trybu nadawania stopni naukowych, wprowadziły w miejsce doktoratu dotychczasowego typu dwa stopnie naukowe: kandydata nauk (niższy stopień) i doktora nauk⁷ (wyższy stopień). Księża, których dysertacje zostały przyjęte przez wydział przed wydaniem ustawy z 1951 r., do 12 lipca 1952 r. mogli uzyskać tytuł doktora teologii wedle starych kryteriów. Potem wstrzymano na krótko procedury doktorskie. Ostatecznie ustawa z 15 grudnia 1951 r. nie objęła WT UJ, Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego. 5 listopada 1953 r. Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego wyjaśniło, że na wydziałach teologicznych obowiązują nadal przepisy sprzed 15 grudnia 1951 r. Na WT UJ doktorat z teologii nadawano zatem do 1954 r. wedle procedur i wymogów z okresu międzywojennego⁸.

2. Przebieg przewodu doktorskiego

W ramach procedur obowiązujących na WT UJ, przyszły doktor teologii musiał wykazać się najpierw stopniem magistra z tej dziedziny. Wymóg legitymowania się niższym stopniem naukowym (magister, licencjat) wprowadzało rozporządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z 1924 r. To samo Ministerstwo rozporządzeniem z 8 lutego 1928 r. ustanowiło stopień magistra teologii jako dowód ukończenia studiów na wydziałach teologii katolickiej w uniwersytetach państwowych i warunek uzyskania doktoratu⁹. Do 1939 r. magisterium z teologii na WT UJ uzyskało 225 osób, po II wojnie światowej ponad 900¹⁰. Księża z diecezji częstochowskiej, którzy obronili doktorat na WT UJ, stopień magistra teologii uzyskali najpóźniej w 1950 r. Chronologicznie pierwszym spośród grona omawianych doktorów, który uzyskał magisterium, był ks. F. Gryglewicz. Na jego dyplomie magisterskim widnieje data 30 listopada 1932 r.¹¹.

⁶ AUJ, sygn. S II 524, Liber promotionum Universitatis Jagiellonicae 1932-1966; *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego za lata akademickie 1945/1946 – 1955/1956*, Kraków 1971, 110-111.

⁷ „Stopień kandydata nauk nadaje się osobom, które odbyły studia wyższe drugiego stopnia lub równorzędne, jeżeli zdadzą przepisane egzaminy oraz przedłożą pracę naukową, która zostanie uznana za samodzielny dorobek w danej gałęzi nauki. O stopień doktora nauk mogą ubiegać się kandydaci nauk, którzy przedłożą pracę naukową stanowiącą twórczy wkład do rozwoju danej gałęzi nauki”. Ustawa z 15 XII 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki, art. 43, pkt 2-3.

⁸ AUJ, sygn. S II 524, Liber promotionum Universitatis Jagiellonicae 1932-1966; S. PIECH, *Doktorzy teologii*, 3-4.

⁹ S. PIECH, *Wydział Teologiczny*, 185.

¹⁰ Tamże, 186-188; M. BARCIK, *Okupacja-wyzwolenie-likwidacja*, w: *Wydział Teologiczny w Krakowie 1397-1997. Księga Jubileuszowa*, red. S. Piech, Kraków 1997, 210.

¹¹ AUJ, sygn. WT II 263, Księga magistrów Wydziału z lat 1930-1938; M. MIKOŁAJCZYK, *Ks.*

Tabela 1
Magisteria księży z diecezji częstochowskiej
ubiegających się o stopień doktora teologii
w Uniwersytecie Jagiellońskim

Nazwisko i imię	Data i miejsce urodzenia/ <u>rok święceń</u>	Data/ nr dyplomu	Temat pracy magisterskiej	Promotor	Studia
Bareła Stefan	24 VI 1916 Sowliny <u>1944</u>	21 IV 1945 08/45	Władza prezbiterów do święceń w świetle prawa kanonicznego	Jan Krzemieniecki	1938/1939 UJ; 1939-44 Częstochowa
Dewudzi Marceł	2 VI 1913 Częstochowa <u>1937</u>	9 XII 1938 142/38	Charakter wpływu Chrystusa jako Głowy na Ciało mistyczne według św. Tomasza z Akwinu	Marian Morawski SI	1932-37 UJ
Gryglewicz Feliks	21 IX 1909 Korzeszynek <u>1932</u>	30 XI 1932 8/32	Teodycea w Psalmach	?	1927-32 UJ
Grzybek Stanisław	14 IV 1915 Lipnica Murowana <u>1938</u>	18 VI 1938 116/38	Balaam i jego przepowiednie na podstawie Księgi Liczb 22-24	Józef Archutowski	1933-38 UJ
Kasprzak Władysław	7 IX 1909 Iwanowice Duże <u>1936</u>	25 X 1949 379/49	Nadjaźń a sumienie według Z y g m u n t a Freuda	Władysław Wicher	1930-32 UJ; 1932-38 Gregorianum
Komasa Michał	28 IX 1914 Królówka <u>1940</u>	14 II 1946 70/46	Plagi egipskie	Aleksy Klawek	1934-39 UJ; 1939/1940 Częstochowa

Magott Brunon	20 I 1907 Wieruszów <u>1931</u>	19 VI 1947 133/47	Kościół katolicki jest społeczeństwem doskonałym. Studium filozoficzno-kanoniczne	Jan Krzemieniecki	1926-31 UJ
Patykiewicz Walenty	11 II 1903 Praszka <u>1929</u>	20 XII 1932 9/32	E u g e n i k a w świetle nauki moralnej katolickiej	Władysław Wicher	1924-29 Włocławek
Sobczyk Władysław	25 IX 1920 Malinowice <u>1946</u>	10 V 1948 223/48	Charakter ofiar- niczy Mszy św. w modlitwach ofertoryjnych	Eugeniusz Florkowski	1941-45 Częstochowa; 1945/1946 UJ
Stępień Wacław	30 VIII 1911 Częstochowa <u>1937</u>	8 XI 1937 75/38	Ustawodaw- stwo synodalne o małżeństwie w Polsce przed Soborem Try- denckim	Jan Krzemieniecki	1932-37 UJ
Szmigiel Zygmunt	12 IV 1922 Sosnowiec <u>1950</u>	2 X 1950 462/50	Metody badań psychologii dzieci	Aleksander Usowicz CM	1945-50 UJ
Szwagrzyk Tadeusz	20 XI 1923 Lgota Wielka <u>1949</u>	25 VI 1949 336/49	Publiczne życie Zbawiciela	Józef Kaczmarczyk	1945-49 UJ

Źródło: AUJ, sygn. WT II 32, Sprawozdania z działalności Wydziału i materiały do statystyk z lat 1945-1954; WT II 252, Teczki akt magisterskich: Stefan Bareła, Marcei Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Stanisław Grzybek, Władysław Kasprzak, Michał Komasa, Brunon Magott, Walenty Patykiewicz, Władysław Sobczyk, Wacław Stępień, Zygmunt Szmigiel, Tadeusz Szwagrzyk; WT II 263, Księga magistrów Wydziału z lat 1930-1938; WT II 264, Księga magistrów Wydziału z lat 1938-1939; WT II 266, Księga magistrów Wydziału z lat 1945-1946; WT II 267, Wykazy dyplomów magisterskich wydanych w latach 1931-1936, 1945-1950; WT II 269, Indeks do ksiąg ewidencji dyplomów magisterskich z lat 1945-1954.

Spośród dwunastu wymienionych księży aż pięciu z nich (M. Dewudzki, F. Gryglewicz, St. Grzybek, W. Patykiewicz i W. Stępień) uzyskało magisterium na WT UJ przed wybuchem II wojny światowej. Pozostali zostali magistrami w latach 1945-50. Większość doktorów odbyła zasadnicze studia w ramach Cze-

stochowskiego Seminarium Duchownego na WT UJ. Jedynie ks. W. Patykiewicz ukończył Seminarium Duchowne we Włocławku, zaś ks. W. Kasprzak część studiów odbył na Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie¹². Księżom S. Barele i M. Komasie, studiującym w czasie II wojny światowej, WT UJ zaliczył tajne studia jako uniwersyteckie¹³.

Warto podkreślić, że w tematyce prac magisterskich przeważały zagadnienia biblijne. Jedna z nich, ks. T. Szwaagrzyka, związana była z Nowym Testamentem, trzy – autorstwa: ks. F. Gryglewicza, ks. St. Grzybka i ks. M. Komasy – podejmowały zagadnienia ze Starego Testamentu. Trzy prace powstały z prawa kanonicznego, dwie z teologii moralnej, jedna z filozofii, jedna z teologii dogmatyki szczegółowej, zaś ks. W. Sobczyk napisał magisterium u ks. E. Florkowskiego, który był na WT UJ kierownikiem Katedry Historii Dogmatów i Patrologii. Trzy prace magisterskie powstały pod kierunkiem ks. Jana Krzemienieckiego – kierownika Katedry Prawa Kanonicznego, dwie ks. Władysława Wichra – kierownika Katedry Teologii Moralnej, po jednej u ks. Józefa Archutowskiego – kierownika Studium Biblijnego Starego Testamentu, ks. Eugeniusza Florkowskiego – kierownika Katedry Historii Dogmatów i Patrologii, ks. Józefa Kaczmarczyka – kierownika Katedry Pisma Świętego Nowego Testamentu, ks. Aleksę Klawka – kierownika Studium Biblijnego Starego Testamentu, ks. Mariana Morawskiego SI – kierownika Katedry Dogmatyki Szczegółowej, ks. Aleksandra Usowicza CM – kierownika I Katedry Filozofii Chrześcijańskiej. Nie udało się ustalić pod czym kierunkiem powstała praca magisterska F. Gryglewicza. Z racji tematyki starotestamentalnej konsultacji udzielał prawdopodobnie ks. Józef Archutowski, kierownik Katedry Studium Biblijnego Starego Testamentu¹⁴. Na

¹² AACz, sygn. AP 334; AKMCz, Teczka personalna ks. Walentego Patykiewicza, sygn. brak; J. KAPUŚCIŃSKI, *Niezapomniany proboszcz parafii św. Lamberta*, „Gazeta Radomszczańska” 19 (2012) nr 7, 8.

¹³ AUJ, sygn. WT II 18, Protokół posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego z 16 lutego 1945 r., brak paginacji; Protokół posiedzenia Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego z 5 października 1946 r., brak paginacji. Rada Wydziału 16 lutego 1945 r. ustaliła: „[...] studia teologiczne prowadzone podczas wojny w seminariach: krakowskim, częstochowskim, XX Misjonarzy i Salwatorianów uznać, z tym że przy kolokwium magisterskim stawiać się będzie wymagania wyższe. Co do studiów odbytych w inny sposób, z których ukończenia kandydat wykaże się wszystkimi egzaminami, wymagać się będzie zapisania na jeden rok studiów magisterskich i jednego z seminariów magisterskich”. Ostatecznie na posiedzeniu 5 października 1946 r. ustalono „[...] wszystkim studentom zapisanym na wydziale zaliczyć dotychczasowe teologiczne studia tajne odbyte w seminariach duchownych, instytucjach teologicznych i uniwersytetach krajowych i zagranicznych, z tym że braki wynikłe z różnicy programów studiów mają być przez dotychczasowych studentów wyrównane”.

¹⁴ Dla zachowania większej przejrzystości została przywołana struktura organizacyjna wydziału w całym uwzględnionym okresie, stosując określenie „katedra”, które weszło w użycie dopiero w latach pięćdziesiątych XX wieku. Wcześniej podstawową jednostką organizacyjną wydziału formalnie nazywano „seminarium”. Pojęcie „katedra” wówczas funkcjonowało w obiegu potocznym, więc w wielu archiwaliach można spotkać naprzemienne używanie tych słów.

dyplomach magisterskich omawianych kapłanów widnieje jedna ocena bardzo dobra, osiem dobrych, jedna dostateczna, a w jednym przypadku ustalenie oceny wydaje się być niemożliwe¹⁵.

Po napisaniu pracy doktorskiej zainteresowany zwracał się do rady wydziału z podaniem o wszczęcie procedur przewodu doktorskiego. Musiał przedłożyć rozprawę, której tematyka powinna mieścić się we wspomnianych wyżej grupach przedmiotów. W praktyce większość księży pisała rozprawę doktorską pod kierunkiem pracownika Wydziału, uczęszczając na prowadzone przez niego seminarium naukowe¹⁶. Ponadto Rada Wydziału domagała się w przypadku kapłanów diecezjalnych świadectwa biskupa o moralnych kwalifikacjach doktoranta. W teczkach akt doktorskich w Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego u większości zachowało się pismo biskupa częstochowskiego, popierające starania kapłana o stopień doktorski. Rada Wydziału, po sprawdzeniu wszystkich dokumentów, podejmowała decyzję o wyborze dwóch referentów (recenzentów), którzy mieli wyrazić opinie o wartości naukowej przedłożonej rozprawy. Ta miała udowodnić, że kandydat napisał ją samodzielnie i stanowi ona istotne wzbogacenie wiedzy z określonej dyscypliny naukowej. Po zapoznaniu się z treścią recenzji Rada Wydziału w przypadku ocen pozytywnych dopuszczała kandydata do egzaminów zwanych rygorozum¹⁷.

¹⁵ AUJ, sygn. WT II 252, Teczki akt magisterskich: Stefan Bareła, Marceli Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Stanisław Grzybek, Władysław Kasprzak, Michał Komasa, Brunon Magott, Walenty Patykiewicz, Władysław Sobczyk, Waclaw Stępień, Zygmunt Szmigiel, Tadeusz Szwagrzyk; WT II 263, Księga magistrów Wydziału z at 1930–1938; WT II 264, Księga magistrów Wydziału z lat 1938–1939; WT II 266, Księga magistrów Wydziału z lat 1945–1946.

¹⁶ P. Wisz, *Kierownicy katedr Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1945–1954*, „Resovia Sacra” 16 (2009), 159–189. W proces wypromowania dwunastu doktorów z diecezji częstochowskiej zaangażowanych było wielu pracowników WT UJ. Księża: T. Glemma, abp M. Godlewski, A. Klawek, J. Kaczmarczyk, J. Krzemieniecki i W. Wicher byli profesorami zwyczajnymi. Pozostali, związani z wypromowaniem doktorów z diecezji częstochowskiej, kierowali katedrami jako zastępcy profesorów. W gronie tym kilku było docentami – T. Długosz, M. Michalski, I. Różycki, A. Usowicz CM. Wydział przeprowadził też habilitację ks. E. Florkowskiego, do której Ministerstwo się nie ustosunkowało. Przeprowadzone przez wydział w latach pięćdziesiątych XX wieku habilitacje kilku kapłanów, gdy ustawa z 15 XII 1951 r. o szkolnictwie wyższym i pracownikach nauki zniosła habilitację jako warunek uzyskania tytułu docenta, między innymi ks. W. Smereki, miały charakter prywatny. Ks. Tadeusz Kruszyński był docentem etatowym historii sztuki kościelnej i liturgiki. Ks. P. Stach widnieje w dokumentach jako kontraktowy profesor zwyczajny z Nowego Testamentu. Po reorganizacji w szkolnictwie wyższym, od roku akademickiego 1952/1953 kierujący katedrami nie będący profesorami widnieją jako kontraktowi samodzielni pracownicy nauki.

¹⁷ S. PIECH, *Doktorzy teologii*, 178.

Tabela 2
Recenzenci i tematy prac doktorskich księży
z diecezji częstochowskiej
w Uniwersytecie Jagiellońskim

Nazwisko i imię	Data podania do Rady Wydziału	Recenzenci i data recenzji	Tytuł rozprawy doktorskiej
Bareła Stefan	14 V 1949	T. Glemma – 1 X 1949 J. Krzemieniecki – 1 X 1949	Z przeszłości kościelnej Staro- rego i Nowego Wieruszowa
Dewudzki Marcei	30 VIII 1949	J. Krzemieniecki – 29 XII 1949 W. Wicher – 5 XI 1949	Stan religijno-moralny po- wiatu wieluńskiego w ostat- nim dziesięcioleciu
Gryglewicz Feliks	6 IX 1948	J. Kaczmarczyk – 12 XI 1948 A. Klawek – 9 XI 1948	Pierwsza Księga Machabej- ska. Wstęp, przekład i komentarz
Grzybek Stanisław	27 XI 1948	J. Kaczmarczyk – 29 XI 1948 A. Klawek – brak recenzji	Księga Estery. Przekład i komentarz
Kasprzak Władysław	25 X 1949	E. Florkowski – 15 XI 1949 I. Różycki – 24 XI 1949	De effectu proprio SS. Eu- charistiae Sacramenti apud Vazquezim
Komasa Michał	18 XII 1953	A. Klawek – 20 V 1954 W. Smereka – 10 III 1954	Komentarz drugiego listu św. Pawła do Koryntian
Magott Brunon	11 XII 1948	T. Glemma – 17 XII 1948 M. Godlewski – brak recenzji	Dzieje zakonów zniesionych na terenie diecezji często- chowskiej
Patykiewicz Walenty	11 XII 1948	T. Glemma – 22 I 1949 J. Krzemieniecki – 22 I 1949	Archidiaconat rudzki, zwa- ny później wieluńskim
Sobczyk Władysław	11 X 1949	J. Krzemieniecki – 24 XII 1949 W. Wicher – 2 IX 1949	Stan religijno-moralny po- wiatu radomszczańskiego w latach 1938-1949
Stępień Waław	7 VI 1951	T. Glemma – 3 IX 1951 J. Krzemieniecki – 30 VI 1951	Parafia Wójkowice Kościelne. Zarys historyczno-prawny
Szmigiel Zygmunt	12 VI 1954	K. Kłósak – 4 VII 1954 W. Wicher – 4 VII 1954	O przedstawieniach Boga u dzieci w wieku przed- szkolnym
Szwagrzyk Tadeusz	30 VI 1954	W. Wicher – 2 IX 1954 ?	Tabernakulum ołtarzowe w prawie kanonicznym (roz- prawa prawno-historyczna)

Źródło: AUJ, sygn. WT II 19-20, Protokoły posiedzeń Rady Wydziału z lat 1948-1954; WT II 32, Sprawozdania z działalności wydziału i materiały do statystyki z lat 1945-1954; WT II 273, Teczki akt doktorskich Stefan Bareła, Marceli Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Stanisław Grzybek, Władysław Kasprzak, Michał Komasa, Brunon Magott, Walenty Patykiewicz, Władysław Sobczyk, Waclaw Stępień, Zygmunt Szmigiel, Tadeusz Szwagrzyk.

Jak widać z analizy powyższej tabeli, nie udało się ustalić wszystkich autorów recenzji prac doktorskich duchownych z diecezji częstochowskiej. W dwóch przypadkach (ks. St. Grzybek, ks. B. Magott) znane są jedynie dane personalne recenzenta, lecz nie zachowały się napisane recenzje. Brakuje jednego autora i recenzji dysertacji T. Szwagrzyka. W jego przypadku ostała się recenzja ks. W. Wichra. Tytuł pracy sugerowałby, że najbardziej władnym do napisania recenzji powinien być ks. J. Krzemieniecki. Lecz stanowi to jedynie przypuszczenie. Ponadto praca ta powstała na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL pod kierunkiem ks. Pawła Pałki, zaś w Krakowie została obroniona. Niewykluczone też jest, że przedłożono recenzję kanonisty z KUL-u¹⁸.

Po uzyskaniu dwóch pozytywnych recenzji Rada Wydziału przyjmowała rozprawę. Kandydat mógł przystąpić do egzaminu zwanego rygorozum. Składał się on z egzaminu głównego, który obejmował grupę dyscyplin, z zakresu której powstała praca i egzaminu pobocznego.

Tabela 3
Rygorozum księży doktorów z diecezji częstochowskiej
w Uniwersytecie Jagiellońskim

Nazwisko i imię	Rygorozum główne			Rygorozum poboczne		
	Data	Przedmiot	Egzaminator	Data	Przedmiot	Egzaminator
Bareła Stefan	5 XI 1949	Historia Kościoła w Polsce	Tadeusz Glemma	3 V 1950	Teologia dogmatyczna	Ignacy Różycki
	5 XI 1949	Historia Kościoła powszechnego	Tadeusz Glemma			
	5 XI 1949	Prawo kanoniczne	Jan Krzemieniecki	3 V 1950	Teologia fundamentalna	Marian Michalski

¹⁸ J. MANDZIUK – S. URBAŃSKI, *Szwagrzyk Tadeusz Stanisław (1923-1992)*, SPTK, t. 8, 569. Ks. T. Szwagrzyk 28 XI 1953 r. uzyskał na KUL licencjat z prawa kanonicznego i zaczął pisać rozprawę doktorską. Odwołany jednak został z Lublina do Częstochowy. „Rozprawę doktorską pt. *Tabernakulum oltarzowe w prawie kanonicznym* przygotowywał na seminarium ks. prof. P.[awła] Pałki na KUL-u. Doktorat z teologii uzyskał jednak w 1954 r. na Wydziale Teologicznym UJ w Krakowie”.

Dewudzi Marceli	16 III 1950	Teologia moralna	Władysław Wicher	22 VI 1950	Teologia fundamentalna	Aleksy Klawek
	16 III 1950	Teologia pastoralna	Jan Krzemieniecki	13 XII 1950	Teologia dogmatyczna	Ignacy Różycki
				22 VI 1950, 13 XII 1950	Teologia fundamentalna	Marian Michalski
Gryglewicz Feliks	20 I 1949	Języki biblijne	Aleksy Klawek	1 III 1949, 5 IV 1949	Teologia dogmatyczna	Eugeniusz Florkowski
	20 I 1949	Nowy Testament	Józef Kaczmarczyk	1 III 1949, 5 IV 1949	Teologia fundamentalna	Marian Michalski
	20 I 1949	Stary Testament	Aleksy Klawek			
Grzybek Stanisław	14 XII 1948	Języki biblijne	Aleksy Klawek	26 I 1949	Teologia dogmatyczna	Ignacy Różycki
	14 XII 1948	Nowy Testament	Józef Kaczmarczyk	26 I 1949	Teologia fundamentalna	Marian Michalski
	14 XII 1948	Stary Testament	Aleksy Klawek			
Kasprzak Władysław	25 V 1950	Teologia Dogmatyczna	Ignacy Różycki	7 VI 1950	Filozofia chrześcijańska	Aleksander Usowicz CM
	25 V 1950	Teologia fundamentalna	Aleksy Klawek	7 VI 1950	Nowy Testament	Piotr Stach
Komasa Michał	15 VI 1954	Języki biblijne	Aleksy Klawek	23 III 1954, 12 V 1954	Teologia dogmatyczna	Ignacy Różycki
	15 VI 1954	Nowy Testament	Władysław Smreka	23 III 1954	Teologia fundamentalna	Marian Michalski
	15 VI 1954	Stary Testament	Aleksy Klawek			

Magott Brunon	31 I 1949	Historia Kościoła w Polsce	Tadeusz Glemma	12 II 1949	Teologia dogmatyczna	Władysław Wicher
	31 I 1949	Historia Kościoła powszechnego	Tadeusz Glemma			
	31 I 1949	Patrologia	Eugeniusz Florkowski	12 II 1949	Teologia fundamentalna	Aleksy Klawek
	31 I 1949	Prawo kanoniczne	Jan Krzemieniecki			
Patykiewicz Walenty	31 I 1949	Historia Kościoła w Polsce	Tadeusz Glemma	12 II 1949	Teologia dogmatyczna	Władysław Wicher
	31 I 1949	Historia Kościoła powszechnego	Tadeusz Glemma			
	31 I 1949	Patrologia	Eugeniusz Florkowski	12 II 1949	Teologia fundamentalna	Aleksy Klawek
	31 I 1949	Prawo kanoniczne	Jan Krzemieniecki			
Sobczyk Władysław	10 V 1950	Teologia moralna	Władysław Wicher	7 VI 1951	Teologia dogmatyczna	Ignacy Różycki
	10 V 1950	Teologia pastoralna i homiletyka	Jan Krzemieniecki	7 VI 1951	Teologia fundamentalna	Aleksy Klawek
Stępień Wacław	30 VI 1951	Historia Kościoła powszechnego	Teofil Długosz	12 VII 1952	Teologia dogmatyczna	Aleksander Usowicz CM
	30 VI 1951	Historia Kościoła w Polsce	Tadeusz Glemma	12 VII 1952	Teologia fundamentalna	Marian Michalski
	30 VI 1951	Prawo kanoniczne	Jan Krzemieniecki			
Szmigiel Zygmunt	6 VII 1954	Filozofia chrześcijańska	Kazimierz Kłósak	2 VIII 1954	Teologia dogmatyczna	Ignacy Różycki
	6 VII 1954	Filozofia chrześcijańska	Aleksander Usowicz CM	2 VIII 1954	Teologia fundamentalna	Aleksander Usowicz CM

Szwagrzyk Tadeusz	12 I 1954	Historia Kościoła powszechnego	Teofil Długosz	12 I 1954	Teologia dogmatyczna	Eugeniusz Florkowski
	12 I 1954	Historia Kościoła w Polsce	Tadeusz Glemma	12 I 1954	Teologia fundamentalna	Aleksander Usowicz CM
	12 I 1954	Prawo kanoniczne	Jan Krzemieniecki			

Źródło: AUJ, sygn. WT II 275, Elenchus examinum rigorosorum et promotionum ad gradu in Facultate Theolog. Cracoviensi (1882–1950); WT II 276, Album promotionum Facultatis Theologicae Universitatis Jagiellonicae Cracoviensis (1950-1955).

Rygorozum główne w przypadku dysertacji o tematyce biblijnej obejmowało egzamin ze Starego i Nowego Testamentu oraz egzamin z języków biblijnych. Biblistów częstochowskich ze Starego Testamentu odpytywał ks. A. Klawek, który egzaminował ich też ze znajomości języków biblijnych. Egzaminatorami rygorozum głównego z Nowego Testamentu byli księża: J. Kaczmarczyk i W. Smereka. Przy pracach doktorskich z historii Kościoła i prawa kanonicznego rygorozum główne obejmowało egzamin z historii Kościoła powszechnego, historii Kościoła w Polsce i prawa kanonicznego. W przypadku księży B. Magotta i W. Patykiewicz odnotowano w ramach rygorozum głównego jeszcze egzamin z patrologii, który przeprowadził ks. E. Florkowski. Egzaminatorami z historii Kościoła byli: ks. T. Glemma i T. Długosz, zaś z prawa kanonicznego – ks. J. Krzemieniecki. Rygorozum główne z zagadnień filozoficznych ks. Z. Szmigiel zdawał u księży: K. Kłósaka i A. Usowicza CM. Wiadomym jest, że kapłan ze Zgromadzenia Misjonarzy pytał, w ramach filozofii chrześcijańskiej, z historii filozofii starożytnej i średniowiecznej, metafizyki i psychologii. W przypadku prac z teologii moralnej sprawdzano wiedzę z teologii moralnej i teologii pastoralnej. Ks. W. Wichera egzaminował wówczas księży z zagadnień moralnych, zaś z teologii pastoralnej – ks. J. Krzemieniecki. Na egzaminie z teologii dogmatycznej ks. W. Kasprzak odpytywał ks. I. Różycki, a z teologii fundamentalnej – ks. A. Klawek.

Rygorozum poboczne stanowiły dla większości kapłanów starających się o stopień doktorski egzaminy z teologii dogmatycznej i z teologii fundamentalnej. Z dogmatyki zwykle egzaminował ks. I. Różycki. Oprócz niego możemy spotkać w dokumentacji nazwiska księży: E. Florkowskiego, A. Usowicza CM i W. Wichra. Z teologii fundamentalnej pytał ks. M. Michalski, ks. A. Klawek i ks. A. Usowicz CM. W przypadku, gdy rygorozum główne było z zagadnień teologii dogmatycznej i z teologii fundamentalnej, wówczas jako rygorozum poboczne ks. W. Kasprzak zdawał egzamin z filozofii chrześcijańskiej u ks. A. Usowicza CM i z Nowego Testamentu u ks. P. Stacha.

Po zdaniu rygorozów następowało zatwierdzenie przez wydział egzaminów, ustalenie oceny końcowej, a później promocja doktorska.

Tabela 4
Promocja doktorska kapłanów diecezji częstochowskiej
w Uniwersytecie Jagiellońskim

Nazwisko i imię	Numer w księdze promocji	Data promocji	Rektor	Dziekan	Promotor formalny
Bareła Stefan	10442	5 V 1950	Kazimierz Piwarski	Aleksy Klawek	Jan Krzemieniecki
Dewudzki Marcei	10511	14 XII 1950	Konstanty Grzybowski	Aleksy Klawek	Władysław Wicher
Gryglewicz Feliks	10287	11 V 1949	Jan Dąbrowski	Aleksy Klawek	Tadeusz Glemma
Grzybek Stanisław	10260	14 II 1949	Teodor Marchlewski	Aleksy Klawek	Tadeusz Glemma
Kasprzak Władysław	10483	1 VII 1950	Jan Dąbrowski	Aleksy Klawek	Jan Krzemieniecki
Komasa Michał	10722	30 VI 1954	Kazimierz Lepszy	Władysław Wicher	Aleksy Klawek
Magott Brunon	10262	14 II 1949	Teodor Marchlewski	Aleksy Klawek	Tadeusz Glemma
Patykiewicz Walenty	10261	14 II 1949	Teodor Marchlewski	Aleksy Klawek	Tadeusz Glemma
Sobczyk Władysław	10567	13 VI 1951	Aleksy Klawek	Jan Krzemieniecki	Władysław Wicher
Stępień Waław	10689	15 VII 1952	Jan Krzemieniecki	Aleksander Usowicz CM	Piotr Stach
Szmigiel Zygmunt	10741	13 X 1954	Kazimierz Lepszy	Tadeusz Kruszyński	Władysław Smereka
Szwagrzyk Tadeusz	10742	13 X 1954	Kazimierz Lepszy	Tadeusz Kruszyński	Władysław Smereka

Źródło: AUJ, sygn. S II 524, Liber promotionum Universitatis Jagiellonicae 1932-1966.

Na dyplomie doktorskim widniały miejsca na podpis rektora, dziekana i promotora. W praktyce rektora i dziekana w trakcie promocji doktorskiej reprezentowały często wydelegowane osoby. Jedynie na dyplomach księży St. Grzybka, B. Magotta i W. Patykiewicza widnieje podpis urzędującego wówczas rektora UJ – Teodora Marchlewskiego. Pięciokrotnie na dyplomach doktorskich księży z diecezji częstochowskiej w miejscu podpisu rektora znajdowały się personalia urzędujących prorektorów uczelni krakowskiej (trzykrotnie Kazimierza Lepszego i dwukrotnie Jana Dąbrowskiego). Na dyplomie ks. S. Bareły w miejscu przeznaczonym dla rektora widniał podpis Kazimierza Piwarskiego, ówczesnego dziekana Wydziału Humanistycznego UJ, a u ks. M. Dewudzkiego – Konstantego Grzybowskiego, ówczesnego dziekana Wydziału Prawa UJ. Dyplom doktorski ks. W. Sobczyka w miejscu na podpis rektora posiada personalia ks. A. Klawka, wówczas dziekana WT UJ, zaś dyplom ks. S. Stępienia – ks. J. Krzemienieckiego, który był kierownikiem Katedry Prawa Kanonicznego. W przypadku podpisu dziekana wydziału tylko trzy razy była osoba oddelegowana. W trakcie promocji doktorskiej ks. M. Komasy dziekana reprezentował ks. W. Wicher, ówczesny prodziekan, na dyplomie ks. W. Sobczyka widnieje podpis ks. J. Krzemienieckiego, kierownika Katedry Prawa Kanonicznego, a u ks. S. Stępienia – ks. A. Usowicza CM, kierownika I Katedry Filozofii Chrześcijańskiej¹⁹. Trzeba pamiętać, że nie zawsze promotor formalny na dyplomie był promotorem rzeczywistym rozprawy doktorskiej. Ustalono, że na seminarium u ks. T. Glemmy pracę doktorską napisali księża B. Magott i W. Patykiewicz, u ks. A. Klawka księża F. Gryglewicz i St. Grzybek, u ks. J. Krzemienieckiego księża S. Bareła i W. Stępień, u ks. W. Wichra księża M. Dewudzki i W. Sobczyk. Praca doktorska ks. M. Komasy powstawała pod kierunkiem ks. P. Stacha, a po jego odejściu z Wydziału pieczę nad nią objął ks. W. Smereka²⁰. W wykazie prac powstałych na seminarium u ks. E. Florkowskiego wymieniona jest rozprawa ks. W. Kasprzaka. W podaniu do Rady Wydziału kapłan częstochowski podał bliższe informacje o jej genezie. W wykazie dostarczonej dokumentacji wymienił on oprócz dysertacji, którą napisał na Gregorianum w Rzymie, świadectwo obrony pracy i świadectwo zdanych egzaminów, zaznaczając, że dyplomu z uczelni rzymskiej nie otrzymał, ponieważ nie wydał drukiem pracy doktorskiej²¹.

¹⁹ *Kronika Uniwersytetu*, 16, 27, 36, 55-56.

²⁰ AUJ, sygn. WT II 32, Sprawozdania z działalności wydziału i materiały do statystyki z lat 1945-1954; WT II 273, Teczki akt doktorskich Stefan Bareła, Marceli Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Stanisław Grzybek, Michał Komasa, Brunon Magott, Walenty Patykiewicz, Władysław Sobczyk, Waław Stępień, Zygmunt Szmigiel; J. MANDZIUK, *Grzybek Stanisław (1915-1998)*, SPTK, t. 9, 200.

²¹ AUJ, sygn. WT II 32, Sprawozdanie z działalności Seminarium Historii Dogmatów i Patrologii WT UJ z roku akademickiego 1949/1950; WT II 273, Teczka akt doktorskich Władysława Kasprzaka, Pismo ks. Władysława Kasprzyka do dziekanatu WT UJ z 25 X 1949 r., brak paginacji.

W trakcie pisania rozpraw doktorskich księża pełnili różne funkcję w diecezji częstochowskiej. Kilku z nich zaangażowanych było w pracę dydaktyczno-wychowawczą w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. W gronie tym ks. B. Magott był rektorem, ks. St. Grzybek prokuratorem (ekonomem), ks. W. Patykiewicz ojcem duchownym, zaś ks. W. Kasprzak prefektem i wykładowcą. Ponadto ks. S. Grzybek od 1 grudnia 1946 r. był asystentem na WT UJ²². Oprócz kapłanów związanych z seminarium doktoraty napisali księża pracujący w parafiach. Wikariuszami byli ks. S. Bareła (w Wieruszowie) i ks. W. Sobczyk (w Wieluniu). Rozprawę doktorską kilku kapłanów napisało i obroniło pracując jako administratorzy i proboszczowie. Wśród nich ks. M. Dewudzki kierował parafią w Rudnikach koło Wielunia, ks. F. Gryglewicz w Niegowonicach, ks. W. Stępień w Wojkowicach Kościelnych, a ks. M. Komasa parafią w Sosnowcu – Miłowicach. Ks. T. Szwagrzyk napisał doktorat jako student KUL, będąc jednocześnie katechetą w Krzepicach²³. Z kolei ks. Z. Szmigiel w latach 1951-53 studiował filozofię na KUL, uzyskując magisterium z tej dziedziny²⁴.

3. Posługa księży doktorów na rzecz Kościoła w Polsce i diecezji częstochowskiej

Wspomniani duchowni z diecezji częstochowskiej jako doktorzy położyli też szereg zasług dla Kościoła w Polsce i mieli swój udział w rozwoju życia religijnego w diecezji zarówno na polu nauki, jak i kształcenia duchowieństwa.

Dwaj doktorzy z diecezji częstochowskiej wypromowani przez WT UJ dostąpili godności biskupiej: ks. Stefan Bareła (1916-84) i ks. Tadeusz Szwagrzyk (1923-92). Pierwszy z nich w 1960 r. został ogłoszony biskupem pomocniczym diecezji częstochowskiej przez papieża Jana XXIII. Był między innymi wikariuszem generalnym, referentem ds. zakonnych w diecezji, przewodniczącym wydziału duszpasterstwa kurii. Po śmierci bp. Zdzisława Golińskiego (zm. 6 lipca 1963) został wybrany wikariuszem kapitulnym, zaś 17 stycznia 1964 r. papież Paweł VI mianował go ordynariuszem diecezji częstochowskiej. Brał udział w trzech sesjach Soboru Watykańskiego II. W ramach Episkopatu przewodniczył

²² Tamże, sygn. WT II 18, Protokół posiedzenia Rady WT UJ z 8 XI 1946 r., brak paginacji; WT II 273, Teczki akt doktorskich: Stanisław Grzybek, Władysław Kasprzak, Brunon Magott, Walenty Patykiewicz; *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej na rok 1947*, red. W. Patykiewicz, Częstochowa 1947, 17; J. Związek, *Patykiewicz Walenty (1903-1980)*, w: SPTK, t. 6, 615.

²³ AUJ, sygn. WT II 273, Teczki akt doktorskich: Stefan Bareła, Marcelli Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Michał Komasa, Władysław Sobczyk, Waclaw Stępień, Tadeusz Szwagrzyk; *Katalog... 1947*, 106, 111, 123, 152.

²⁴ AUKUL, Wydział Filozofii, Akta osobowe ks. Z. Szmigiela, sygn. F 12587. Ks. Z. Szmigiel był studentem Sekcji Filozofii Teoretycznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej KUL w latach 1951-1954. Uzyskał stopień magistra filozofii (30 VI 1954) na podstawie pracy „Ogólna teoria poznania Boga u Lock’a i próba jej oceny”, napisanej pod kierunkiem o. Mieczysława A. Krąpca OP.

Komisji Maryjnej (1966-84) i Komisji ds. Powołań (1968-74). Położył duże zasługi dla rozwoju diecezji. Po jej objęciu założył Diecezjalne Studium Dokumentów Soborowych (1967), a następnie Instytut Eklezjologiczno-Mariologiczny, później nazwany Instytutem Teologicznym, który wchłonął Diecezjalne Studium Dokumentów Soborowych. Spośród innych jego działań warto przywołać inicjatywy na polu wydawniczym. Powstały wówczas „Częstochowskie Studia Teologiczne” (1973), wskrzeszony został tygodnik „Niedziela” (1981) i powołane Częstochowskie Wydawnictwo Diecezjalne „Regina Poloniae”. Za jego rządów oddano do użytku nowy budynek kurii (1981), rozbudował dom księży emerytów (1983) i rozpoczął budowę gmachu Wyższego Seminarium Duchownego w Częstochowie²⁵. Z kolei papież Paweł VI wyniósł ks. T. Szwagrzyka do godności biskupa tytularnego Ity w Mauretanii Cesarskiej, ustanawiając go 3 listopada 1964 r. biskupem pomocniczym diecezji częstochowskiej (konsekracja 7 lutego 1965). Od 1965 r. był on wikariuszem generalnym diecezji. Przewodniczył Diecezjalnej Komisji Liturgicznej i Komisji Głównej II Synodu Diecezji Częstochowskiej. Uczestniczył w IV Sesji Soboru Watykańskiego II. Był prałatem-prepozytem Kapituły Katedralnej w Częstochowie. W kurii kierował pracami wydziałów administracji ogólnej, katechetycznego i zakonnego. Po śmierci bpa S. Bareły zarządzał diecezją jako wikariusz kapitulny (luty – listopad 1984). W ramach Konferencji Episkopatu Polski był członkiem Komisji ds. Duchowieństwa, ds. Liturgii i ds. Renowacji Obrazu Jasnogórskiego. Ponadto był kuratorem z uprawnieniami prowincjała klasztoru sióstr Karmelitanek Bosych w Częstochowie i asystentem duchownym Federacji Klasztorów Sióstr Bernardynek w Polsce. Za jego asystentury i przy jego pomocy opracowano Konstytucje zakonne oraz Konstytucje Federacji. Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński w 1977 r. mianował go też kuratorem Zgromadzenia Sióstr Uczennic Boskiego Mistrza²⁶.

Niektórzy doktorzy z diecezji częstochowskiej, wypromowani przez WT UJ, zaangażowani byli w proces kształcenia miejscowego duchowieństwa. Dwóch z omawianego grona, ks. St. Grzybek i ks. F. Gryglewicz, zostało profesorami zwyczajnymi. Ks. St. Grzybek kierował przez wiele lat Katedrą Egzegezy Starożytności na Papieskim Wydziale Teologicznym (od 1981 r. Papieskiej Akademii Teologicznej) w Krakowie. Na Wydziale Teologii Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie do 1982 r. zarządzał Katedrą Teologii Biblijnej. W latach sześćdziesiątych XX wieku prowadził wykłady zleczone w KUL. Był dziekanem Wydziału Teologicznego PAT w Krakowie (1982-85) i ATK w Warszawie (1969-78). Pozostawił po sobie liczne publikacje badawcze i popularyzatorskie w różnej formie (ponad trzysta). Obejmują one większość dziedzin wiedzy bi-

²⁵ S. URBAŃSKI, *Bareła Stefan (1916-1984)*, SPTK, t. 8, 35-36.

²⁶ J. MANDZIUK – S. URBAŃSKI, *Szwagrzyk Tadeusz*, 569-570; K.R. PROKOP, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, 140-141.

blijnej z tematem wiodącym, którym były dzieje zbawienia człowieka oraz zbiory kazań i homilii. Ks. St. Grzybek przetłumaczył i opatrzył wnikliwym komentarzem cztery księgi Starego Testamentu. Zapisał się też na polu wydawniczym. W latach 1955-81 był redaktorem dwumiesięcznika „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Ponadto w latach 1966-69 był zastępcą redaktora naczelnego „Collectanea Theologica”. Jego staraniem powołano do istnienia Sekcję Wydawniczą przy Polskim Towarzystwie Teologicznym w Krakowie. Za jego kierownictwa do 1990 r. wydano w ten sposób ponad sto książek. Od 1969 r. Sekcja Wydawnicza przez wiele lat wydawała rocznik „Analecta Cracoviensia”²⁷. Natomiast ks. F. Gryglewicz od 1950 r. związał swoją pracę naukową z Wydziałem Teologicznym KUL jako adiunkt, a następnie zastępca profesora. W 1956 r. objął nowo utworzoną Katedrę Archeologii Biblijnej, a po otrzymaniu tytułu docenta (1957) kierował Katedrą Egzegezy Nowego Testamentu. W 1968 r. został profesorem nadzwyczajnym, a kilka lat później, w 1973 r., profesorem zwyczajnym. Od 1976 r. kierował Katedrą Egzegezy Ksiąg Narracyjnych Nowego Testamentu. Dorobek naukowy ks. F. Gryglewicza obejmuje wiele dziedzin biblistyki. Zajmował się między innymi polską bibliografią biblijną, przekładem Ewangelii oraz Dziejów Apostolskich. Przetłumaczył 1 i 2 Księgę Machabejską, 1 i 2 List św. Piotra i List św. Judy do edycji *Biblii Tysiąclecia*. Trzon jego naukowej spuścizny stanowią prace analityczne przeznaczone dla biblistów, w tym monografie o tematyce biblijno-społecznej. Szczególne miejsce zajmują artykuły o problematyce odkryć w Qumran oraz monografie teologiczno-biblijne. Położył duże zasługi na rzecz *Encyklopedii katolickiej*. Był przewodniczącym Komisji Wydawniczej Encyklopedii Katolickiej (1966-70), a następnie do 1981 r., członkiem redakcji naczelnej. Ks. F. Gryglewicz był też redaktorem „Roczników Teologiczno-Kanonicznych” (1955-65). Jego nazwisko pojawiło się przy opracowaniach wielu prac zbiorowych. Dorobek naukowy zamknął w 325 pozycjach drukowanych²⁸. Obaj kapłani, St. Grzybek i F. Gryglewicz, wnieśli duży wkład w rozwój nauk biblijnych w Polsce w drugiej połowie XX wieku.

Z wyjątkiem ks. M. Dewudzkiego, ks. W. Stępienia i ks. F. Gryglewicza, pozostali doktorzy wypromowani przez WT UJ zostali wykładowcami i moderatorami Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Klerycy z diecezji częstochowskiej w trakcie studiów na WT UJ mogli spotkać w gronie uczących ich ks. St. Grzybka. Jako jedyny z doktorów diecezji częstochowskiej zatrudniony był na wydziale krakowskim. W 1953 r. habilitował się, uzyskując *veniam legendi* z zakresu Pisma Świętego Starego Testamentu. W latach 1946-51

²⁷ A. KUBIŚ, *A jednak przetrwał (1954-1981)*, w: *Wydział Teologiczny w Krakowie 1397-1997*, 228; J. MANDZIUK, *Grzybek Stanisław*, 200; T. MATRAS, *Stanisław Wilhelm Grzybek (1915-1998)*, w: *Złota Księga Papieskiej Akademii Teologicznej*, red. S. Piech, Kraków 2000, 552-555.

²⁸ J. MANDZIUK – S. URBAŃSKI, *Gryglewicz Feliks (1909-1991)*, SPTK, t. 8, 202-209; M. MIKOŁAJCZYK, *Ks. Feliks Gryglewicz*, 175-177.

pracował jako młodszy asystent przy Katedrze Teologii Dogmatyki Szczegółowej oraz Katedrze Historii Dogmatów i Patrologii, a w roku akademickim 1953/1954 był starszym asystentem przy Katedrze Nauk Biblijnych Nowego Testamentu i przy Katedrze Studium Biblijnego Starego Testamentu. Prowadził zajęcia z archeologii biblijnej, języka hebrajskiego, języka greckiego²⁹. Część wykładów klerycy z diecezji częstochowskiej studiujący na WT UJ mieli poza uczelnią, w swoim seminarium. Spośród omawianego grona doktorów w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie dość wcześnie podjął nauczanie ks. W. Kasprzak. Wykładał on: liturgikę (1945-47), język łaciński (1951-52) i propedeutykę teologii (1952-55)³⁰. Po zlikwidowaniu Wydziału Teologicznego na najstarszej uczelni w Polsce klerycy z seminarium krakowskiego, częstochowskiego i śląskiego kształcili się początkowo we wspólnym studium³¹. Wówczas w gronie wykładowców pojawili się licznie kapłani z diecezji częstochowskiej. Oprócz ks. St. Grzybka – archeologia biblijna (1954-56), wstęp ogólny do Pisma Świętego (1954-55), Stary Testament (1955-56) – w spisach wykładowców widnieli także: ks. Z. Szmigiel – propedeutyka filozofii (1954-56) i ks. T. Szwagrzyk – prawo kanoniczne (1955-56)³². W 1956 r. diecezja częstochowska utworzyła w Krakowie własne studium. Kadre stanowili głównie byli wykładowcy WT UJ (m.in. ks. T. Glemma, ks. A. Klawek, ks. T. Kruszyński, ks. J. Rozwadowski, ks. A. Usowicz CM) i niektórzy duchowni diecezji częstochowskiej posiadający odpowiednie wykształcenie³³. Zatrudnienie znaleźli wtedy księża: S. Bareła, St. Grzybek, W. Kasprzak, M. Komasa, W. Sobczyk, Z. Szmigiel i T. Szwagrzyk. Bp. S. Barele przyszło wykładać klerykom dwa przedmioty: teologię ascetyczną (1956-60) i teologię moralną (1956-63). Podjął też on dalsze studia z teologii moralnej w KUL, gdzie przygotowywał rozprawę habilitacyjną³⁴. Ks. St. Grzybek uczył archeologii biblijnej (1956-67), języka greckiego i hebrajskiego (1956-62), Pisma Świętego Nowego Testamentu (1956-57), wstępu do Pisma Świętego (1957-70). Przez wiele lat wykładał klerykom w seminarium częstochowskim także teologię biblijną (od 1963) i Stary Testament (od 1957)³⁵. Z kolei ks. W. Kasprzak w 1956 r. został wykładowcą teologii moralnej i teologii dogmatycznej.

²⁹ AUJ, sygn. WT II 56, Teczka akt habilitacyjnych ks. Stanisława Grzybka; S III 194, Książka etatów pomocniczych sił naukowych 1950/51–1958/59, poz. 87; M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie i wykładowcy Częstochowskiego Seminarium Duchownego*, CzST 2 (1974), 177.

³⁰ M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 177; J. KAPUŚCIŃSKI, *Niezapomniany proboszcz*, 8-9.

³¹ A. KUBIŚ, *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie w latach 1954-1981*, Kraków 2005, 55-58; M. ZYZAK, *Dzieje Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego po II wojnie światowej*, w: *Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne 1924–2004*, red. J. Kupny, Katowice 2004, 53-54.

³² M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 178-180.

³³ *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1958*, red. W. Patykiewicz – J. Walicki, Częstochowa 1958, 24; *Katalog kościołów i duchowieństwa diecezji częstochowskiej 1968*, red. L. Sokołowski – W. Patykiewicz – J. Walicki, Częstochowa 1968, 35-36.

³⁴ M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 178; S. URBAŃSKI, *Barela Stefan*, 36.

³⁵ M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 179.

Zagadnienia moralne wykladał do 1961 r., zaś dogmatykę do 1968 r.³⁶ Przez wiele lat ks. M. Komasa uczył kleryków Pisma Świętego Nowego Testamentu (1957-80)³⁷, a ks. W. Sobczyk – katechetyki praktycznej (1961-62) i duszpasterstwa robotników (od 1972 r.)³⁸. Wykładowcą zagadnień filozoficznych został ks. Z. Szmigiel. W latach 1956-59 wykladał kosmologię, logikę, teorię poznania i teodyceę. Później powierzono mu wykłady z psychologii (1959-70) i historii filozofii (1959-74)³⁹. Do grona wykładowców zaliczał się również bp T. Szwagrzyk. Od 1956 r. wykladał dwa przedmioty: liturgikę (do 1964 r.) i prawo kanoniczne (do 1967 r.)⁴⁰.

Z Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie miało kontakt jeszcze dwóch kapłanów doktorów WT UJ. Należeli oni do grona moderatorów seminarium. Ks. W. Patykiewicz już w latach międzywojennych był prefektem seminaryjnym (1931-33). Wówczas napisał magisterium z teologii. Do seminarium powrócił po II wojnie światowej w charakterze ojca duchownego (1947-50). Nie marnował tam czasu, bowiem napisał i obronił w tym okresie doktorat⁴¹. Drugim kapłanem, który z racji pełnionej funkcji, miał ogromny wpływ na funkcjonowanie seminarium był ks. B. Magott. W latach 1945-56 był on rektorem Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie⁴². Z grona wykładających kilku kapłanów pełniło też obowiązki moderatorów. Rektorem w latach 1962-68 był ks. W. Kasprzak. Tenże kapłan pełnił też funkcję wicerektora (1956-62), podobnie jak ks. T. Szwagrzyk (1962-64). Obaj kapłani byli też prefektami – ks. W. Kasprzak w latach 1945-56, zaś T. Szwagrzyk w latach 1956-62⁴³. Inny kapłan, S. Bareła, tuż po święceniach pracował jako prefekt w seminarium duchownym (1944-45), zaś w latach 1956-60 był ojcem duchownym kleryków⁴⁴. Ponadto prokuratorem (ekonomem) seminaryjnym był ks. St. Grzybek (1945-51)⁴⁵.

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże; S. URBAŃSKI, *Komasa Michał (1914-1996)*, SPTK, t. 9, 296; J. ZWIĄZEK, *Ks. dr Michał Komasa (1914-1996)*, WACz 70 (1996) nr 5-6, 59-61.

³⁸ AKMCz, Akta ks. Władysława Sobczyka, sygn. brak; M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 180.

³⁹ KDS, Akta personalne ks. Zygmunta Szmigiela, sygn. brak; M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 180.

⁴⁰ M. KOŁODZIEJCZYK, *Profesorowie*, 180; K.R. PROKOP, *Biskupi*, 141. Ks. T. Szwagrzyk oprócz wspomnianych wykładów w Częstochowskim Seminarium Duchownym uczył prawa kanonicznego w kilku seminariach w Krakowie: Metropolitalnym Seminarium Duchownym, Śląskim Seminarium Duchownym, Seminarium Duchowne Księża Zmartwychwstańców, Seminarium Duchowne OO. Paulinów, Seminarium Duchowne OO. Cystersów i Seminarium Duchowne Księża Sercanów w Stadnikach. Ponadto wykladał liturgikę w Wyższym Instytucie Katechetycznym w Krakowie. Od 1962 r. był zastępcą profesora na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie.

⁴¹ J. ZWIĄZEK, *Patykiewicz Walenty*, 615.

⁴² S. URBAŃSKI, *Magott Brunon (1907-1987)*, SPTK, t. 8, 358; E. WIECZOREK, *Ks. Brunon Magott (20. 01. 1907–8. 11. 1987)*, CzWD 64 (1990) nr 7-9, 197.

⁴³ J. KAPUŚCIŃSKI, *Niezapomniany proboszcz*, 9; K.R. PROKOP, *Biskupi*, 141.

⁴⁴ S. URBAŃSKI, *Bareła Stefan*, 35.

⁴⁵ T. MATRAS, *Stanisław Wilhelm Grzybek*, 552.

Warto też przyjrzeć się posłudze doktorów WT UJ w strukturach parafialnych. Okazuje się, że większość z nich przed uzyskaniem stopnia doktora teologii pracowało jako wikariusze i katecheci w diecezji częstochowskiej. Także później nie stronili od posługi parafialnej w różnym charakterze. Ks. Stefan Bareła w latach 1945-51 był wikariuszem parafii w Wieruszowie, której to dzieje stały się tematyką jego rozprawy doktorskiej⁴⁶. Inny kapłan, M. Dewudzki, był wikariuszem w Kozięglówkach (1937-40), ekspozytem we Wrzosowej (1940-43) i w Blachowni (1943-45), proboszczem w Rudnikach koło Wielunia (1945-62), wikariuszem-pomocnikiem (1969-72), a następnie proboszczem (1972-81) parafii Żarki-Miasto. Ostatnią placówką ks. M. Dewudzkiego jako proboszcza była parafia Lubojna (1981-85)⁴⁷. Wiele też lat życia kapłańskiego ks. F. Gryglewicz związane było z posługą duszpasterską w parafii. Jako wikariusz pracował między innymi w Sulmierzycach (1934-36) i Kamieńsku (1936-37). W latach 1937-39 był prefektem w szkole powszechnej nr 6 w Sosnowcu i w tamtejszym Prywatnym Gimnazjum Kupieckim Męskim. Po wybuchu II wojny światowej przez kilka tygodni administrował parafią pw. św. Jana Chrzciciela w Sosnowcu – Niwce, a następnie był wikariuszem w parafii pw. św. Joachima w Sosnowcu – Zagórze, później zaś w parafii pw. św. Barbary w Sosnowcu. W latach 1942-44 był wikariuszem w Kromolowie. Administrował także parafią pw. Matki Bożej Szkaplerznej w Sosnowcu – Milowicach (1944-46). Następnie objął parafię w Niegowonicach (1946-50)⁴⁸. Ks. St. Grzybek po święceniach w 1938 r. podjął posługę jako wikariusz i katecheta w parafii pw. św. Józefa w Dąbrowie Górniczej. Podczas okupacji pracował jako wikariusz w Kozięglówkach i w Krzepicach. Potem krótko był administratorem parafii pw. św. Mikołaja w Wieruszowie (luty – lipiec 1945). W Krakowie przez wiele lat posługiwał siostrom Felicjanom⁴⁹. Ks. W. Kasprzak z kolei pracował jako wikariusz w parafiach Targoszyce (1938-39) i pw. św. Lamberta w Radomsku (1939-43). Potem był prefektem w szkole powszechnej nr 1 w Częstochowie. Jednocześnie otrzymał nominację na kapelana w Schronisku św. Antoniego dla Paralityków i Sierot w Częstochowie. Od stycznia do sierpnia 1945 r. był prefektem w Państwowym Męskim Gimnazjum i Liceum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie. Po skończeniu posługi w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie został w 1968 r. proboszczem w parafii pw. św. Lamberta w Radomsku, którą kierował aż do śmierci (zm. 28 listopada 1969)⁵⁰. Ks. M. Komasa natomiast był wikariuszem w parafii pw. św. Józefa w Dąbrowie Górniczej (1940-43) i w parafii Zagórze

⁴⁶ S. URBAŃSKI, *Bareła Stefan*, 36.

⁴⁷ M. MIKOŁAJCZYK, *Ś.P. Ksiądz Marcei Dewudzki 2 czerwca 1913 r. – 24 sierpnia 2001 r.* WACz 75 (2001) nr 11, 39.

⁴⁸ J. MANDZIUK – S. URBAŃSKI, *Gryglewicz Feliks*, 202; M. MIKOŁAJCZYK, *Ks. Feliks Gryglewicz*, 175.

⁴⁹ T. MATRAS, *Stanisław Wilhelm Grzybek*, 552.

⁵⁰ AACz, sygn. AP 334; J. KAPUŚCIŃSKI, *Niezapomniany proboszcz*, 8-9.

(1943-46). Potem pracował jako administrator (1946-56), a następnie proboszcz (1965-76) parafii pw. Matki Bożej Szkaplerznej w Sosnowcu – Milowicach i w Poraju (1976-93)⁵¹. Nieobca też była posługa na rzecz parafii i szkolnictwa ks. B. Magottowi. Po święceniach został wikariuszem parafii w Poczesnej. Następnie był prefektem w kilku szkołach w Częstochowie (1932-36, luty – sierpień 1945) i w Sosnowcu (1936-39). W czasie II wojny światowej początkowo pracował w parafii św. Jana Chrzciciela w Sosnowcu, a od lutego 1941 r. był administratorem ekspozytury Chrystusa Króla w Klimontowie. Po odwołaniu z funkcji rektora Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie był proboszczem w Siewierzu (1956-57), w Wieruszowie (1957-58), w parafii pw. św. Lamberta w Radomsku (1958-68), w Rozprzy (1972-79) i w parafii pw. Chrystusa Króla w Dąbrowie Górniczej (1979-87)⁵². Kolejny kapłan, W. Patykiewicz, po święceniach pracował jako wikariusz w Borowni (1929-31). Obowiązki te pełnił też w latach 1933-37 w parafii pw. św. Barbary w Częstochowie. Następnie był ekspozytem nowo powstałej placówki we Wrzosowej. Po II wojnie światowej pracował jako prefekt w szkołach średnich Częstochowy. Od 1950 r. zaangażował się duszpastersko w parafii pw. św. Barbary w Częstochowie⁵³. Ks. Władysław Sobczyk po święceniach został wikariuszem parafii pw. św. Marii Magdaleny w Radomsku (1946-49), w Wieluniu (1949-54), a następnie pw. Świętej Rodziny w Częstochowie (1954-64). Później został wikariuszem (1964-66), administratorem i proboszczem parafii pw. św. Tomasza w Sosnowcu. Placówką kierował do śmierci (zm. 18 grudnia 1985)⁵⁴. Podobną działalność parafialną prowadził ks. W. Stępień. Był on najpierw wikariuszem w Niegowej (1937-38), a później w Czarnożyłach (1939-40) i w Rudnikach Wieluńskich (1940-41). Następnie pracował w parafii Koziegłowy. Potem jako substytut wikariusz (1942-45), a następnie administrator (1945-47) związany był z parafią Starcza. Kolejną placówką były Wojkowice Kościelne, którą ks. W. Stępień kierował jako administrator (1947-49), później zaś proboszcz (1949-62). Potem był przez wiele lat proboszczem w parafii pw. Przemienienia Pańskiego w Częstochowie – Gnaszynie. Zmarł nagle 28 maja 1986 r. wioząc materiały budowlane na budowę kościoła⁵⁵. Po święceniach w duszpasterstwie parafialnym pracował także ks. Z. Szmigiel. Był wikariuszem parafii Pajęczno (1950-51), administratorem we Wręcycy Wielkiej (1959-70), w Ząbkowicach (1970-76) i w parafii pw. Matki Bożej Szkaplerznej w Sosnowcu – Milowicach (1976-85). W tej ostatniej parafii został mianowany proboszczem (1985-97)⁵⁶. Z kolei Ks. T. Szwagrzyk był po święceniach wikariu-

⁵¹ S. URBAŃSKI, *Komasa Michał*, 296; J. ZWIĄZEK, *Ks. dr Michał Komasa*, 59-61.

⁵² TENŻE, *Magott Brunon*, 357-358; E. WIECZOREK, *Ks. Brunon Magott*, 196-197.

⁵³ J. ZWIĄZEK, *Patykiewicz Walenty*, 615.

⁵⁴ AKMCz, Akta personalne ks. Władysława Sobczyka, sygn. brak.

⁵⁵ M. MIKOŁAJCZYK, *Ks. Wacław Stanisław Stępień (30 VIII 1911–28 V 1986)*, CzWD 64 (1990) nr 1, 20-21.

⁵⁶ KDS, Akta personalne ks. Zygmunta Szmigiela, sygn. brak.

szem w Krzepicach (1949-51), gdzie pełnił też obowiązki prefekta miejscowych szkół. W latach 1951-54 dojeżdżał z Lublina do Krzepic, katechizując w liceum. W latach 1954-55 był wikariuszem w parafii pw. św. Barbary w Częstochowie⁵⁷.

Doktorzy wypromowani przez WT UJ byli obecni w wielu przedsięwzięciach diecezji, pełniąc odpowiedzialne funkcje i stanowiska. Ich zaangażowanie i postawa z czasem została uhonorowana godnościami kościelnymi:

- Ks. M. Dewudzki pełnił obowiązki notariusza sądu biskupiego (1962-64), pomocnika archiwisty i kapelana najpierw sióstr Oblatek, a następnie Zmarłychwstanek. W 1976 r. został odznaczony rakiety i mantoletem⁵⁸.

- Ks. St. Grzybek przez wiele lat był papieskim prałatem honorowym, a w 1988 r. został protonotariuszem apostolskim. Był między innymi cenzorem publikacji o treści religijnej i teologicznej, przewodniczącym Komisji Doktrynalnej II Synodu Diecezji Częstochowskiej, pierwszym rektorem Instytutu Teologicznego w Częstochowie⁵⁹.

- Ks. F. Gryglewicz za swoje zasługi został odznaczony przez bp. Z. Golińskiego w 1954 r. przywilejem rakiety i mantoletu. Należał do grona honorowych kapelanów papieskich⁶⁰.

- Ks. W. Kasprzak pełnił obowiązki dziekana radomszczańskiego (1968-69), cenzora publikacji o treści religijnej i teologicznej, został odznaczony godnością kanonika z przywilejem noszenia rakiety i mantoletu (1960), był kanonikiem honorowym Kapituły Katedralnej w Częstochowie (1960) i szambelanem papieża Pawła VI (1964)⁶¹.

- Ks. M. Komasa w 1970 r. został honorowym kapelanem papieskim. Przez dwie kadencje był dziekanem dekanatu porajskiego. Pełnił też obowiązki członka Podkomisji ds. Duszpasterstwa Specjalistycznego Zawodowego Komisji ds. Duszpasterstwa II Synodu Diecezji Częstochowskiej. W 1981 r. został kapelanem w Domu Opieki Caritas w Poraju, prowadzonym przez siostry Albertynki⁶².

- Ks. B. Magott był między innymi dyrektorem Krucjaty Eucharystycznej, ojcem duchownym kapłanów kilku dekanatów, dyrektorem Domu Księża Emerytów w Częstochowie (1968-71), przewodniczącym Diecezjalnej Komisji ds. Muzyki i Śpiewu Kościelnego, diecezjalnym dyrektorem ds. misji zagranicznych, dyrektorem diecezjalnym Papieskich Dzieł Misyjnych, delegatem biskupim ds. powołań duchownych i dyrektorem diecezjalnym Unii Apostolskiej Kleru. W 1956 r. został kanonikiem gremialnym Kapituły Katedralnej w Częstochowie, a w 1975 r. wyniesiony został przez papieża Pawła VI do godności prałata honorowego⁶³.

⁵⁷ K.R. PROKOP, *Biskupi*, 140-141.

⁵⁸ M. MIKOŁAJCZYK, *Ś.P. Ksiądz Marceł Dewudzki*, 39; *Katalog duchowieństwa i kościołów diecezji częstochowskiej 1978*, red. J. Związek, Częstochowa 1978, 42.

⁵⁹ J. MANDZIUK, *Grzybek Stanisław*, 200-201; *Katalog... 1978*, 41, 43.

⁶⁰ J. MANDZIUK – S. URBAŃSKI, *Gryglewicz Feliks*, 203; *Katalog... 1978*, 41.

⁶¹ J. KAPUŚCIŃSKI, *Niezapomniany proboszcz*, 8-9.

⁶² S. URBAŃSKI, *Komasa Michał*, 296; J. ZWIĄZEK, *Ks. dr Michał Komasa*, 60.

⁶³ TENŻE, 196-197.

- Ks. W. Patykiewicz był między innymi cenzorem publikacji o treści religijnej i teologicznej, notariuszem i archiwistą w kurii oraz sędzią prosynodalnym i sędziom w sądzie biskupim. W 1952 r. został archiwistą diecezjalnym. W 1953 r. wszedł do grona kanoników honorowych Kapituły Katedralnej w Częstochowie. W 1965 r. został odznaczony godnością prałata-dziekana Kapituły Kolegiackiej w Wieluniu⁶⁴.

- Ks. Władysław Sobczyk, pracując w Wieluniu, był kapelanem sióstr bernardynek i kapelanem więzienia. W 1957 r. został kierownikiem referatu nauczania wiary w kurii częstochowskiej, a w 1960 r. otrzymał nominację na wizytatora diecezjalnego ds. liturgii, muzyki i śpiewu kościelnego. W 1973 r. został honorowym kapelanem papieskim. W następnym roku wszedł w skład rady duszpasterskiej diecezji częstochowskiej. W 1977 r. został przewodniczącym synodalnej komisji apostołstwa świeckich. Był delegatem ds. karności w seminarium duchownym⁶⁵.

- Ks. W. Stępień był obrońcą węzła małżeńskiego w sądzie biskupim. Bp Stanisław Nowak odznaczył go przywilejem rakiety i mantoletu⁶⁶. Ks. Z. Szmigieli pełnił obowiązki dziekana dekanatu św. Tomasza w Sosnowcu (1994-97). W 1988 r. odznaczony został przez bp. S. Nowaka przywilejem rakiety i mantoletu⁶⁷.

Zakończenie

Dwunastu księży z diecezji częstochowskiej uzyskało stopień doktora teologii WT UJ. Wszystkie promocje odbyły się po II wojnie światowej. Godne podkreślenia jest to, że owych dwunastu doktorów z diecezji częstochowskiej stanowiło 6,38% wszystkich (188) wypromowanych przez WT UJ po II wojnie światowej, zaś w gronie księży diecezjalnych odsetek ten stanowił 8,33%⁶⁸.

W trakcie pisania prac doktorskich większość kapłanów częstochowskich posługiwała w parafiach, a St. Grzybek, W. Kasprzak, B. Magott, W. Patykiewicz byli związani z działalnością Częstochowskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Doktorzy WT UJ doszli do różnych godności kościelnych, pełniąc wiele odpowiedzialnych funkcji w diecezji. Dwóch – S. Bareła i T. Szwagrzyk – zostało biskupami, pracując ofiarnie na rzecz diecezji częstochowskiej i Kościoła w Polsce. Dwóch: ks. F. Gryglewicz (KUL) i ks. S. Grzybek (PWT – od 1981 PAT w Krakowie i ATK w Warszawie) – zostało profesorami zwyczajnymi, decy-

⁶⁴ J. ZWIĄZEK, *Patykiewicz Walenty*, 615; *Katalog...1958*, 20.

⁶⁵ AKMCz, Akta personalne ks. Władysława Sobczyka, sygn. brak; *Katalog...1978*, 41, 46.

⁶⁶ M. MIKOŁAJCZYK, *Ks. Wacław Stanisław Stępień*, 20-21.

⁶⁷ KDS, Akta personalne ks. Zygmunta Szmigiela, sygn. brak; *Katalog diecezji sosnowieckiej 1995*, Sosnowiec 1995, 60.

⁶⁸ S. PIECH, *Doktorzy teologii*, 207. Więcej doktorów wypromowały: diecezja tarnowska - 20, archidiecezja krakowska - 19, archidiecezja poznańska - 18, diecezja katowicka - 18 i archidiecezja lwowska - 16.

dowało o rozwoju uczelni, w których wykładali i wniosło duży wkład w rozwój nauk biblijnych w drugiej połowie XX wieku w Polsce. Łącznie dziewięciu doktorów zaangażowanych było jako wykładowcy i moderatorzy w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie.

Doktorzy teologii UJ z diecezji częstochowskiej dobrze zapisali się w jej dziejach. Z oddaniem pracowali w parafiach, pełnili odpowiedzialne funkcje w strukturach diecezjalnych. Zdobytą wiedzę dzielili się głównie na polu wychowania i kształcenia duchowieństwa.

Doctoral Promotions of the Clergymen from the Diocese of Częstochowa at the Jagiellonian University Summary

The diocese of Częstochowa was bound particularly with the Jagiellonian University since 1926. Getting the degree of the doctor of theology at this university by as much as 12 priests from the diocese (Stefan Bareła, Marceł Dewudzki, Feliks Gryglewicz, Stanisław Grzybek, Władysław Kasprzak, Michał Komasa, Bruno Magott, Walenty Patykiewicz, Władysław Sobczyk, Waclaw Stępien, Zygmunt Szmigiel, Tadeusz Szwagrzyk) is distinctively noteworthy. All the promotions were held after World War II. These doctors came to the high church dignity, serving many important functions in the diocese. Two of them (S. Bareła and T. Szwagrzyk) were the bishops of the Diocese of Częstochowa. Fr. F. Gryglewicz and Fr. S. Grzybek continued scientific passions, obtaining the title of professor and making significant contribution to the teachings of the Bible in the second half of the twentieth century in Poland. The others were engaged to work in Częstochowa Seminary in Cracow, in the Diocesan Archives in Częstochowa, and in parishes.

Słowa kluczowe: biskup, Częstochowa, diecezja, doktor, dyrektor, Kraków, ksiądz, nauka, proboszcz, profesor, promocja, rektor, seminarium, teologia, uniwersytet, Wydział Teologiczny

Keywords: bishop, Częstochowa, diocese, doctor, director, Cracow, priest, science, parson, profesor, promotion, rector, seminary, theology, university, Faculty of Theology

